

УДК 37.016:62

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ У ПРОФІЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Васін Антон

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і
методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки
життєдіяльності Царенко О.М.**

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті висвітлюються методичні особливості використання інноваційних засобів у процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій за профілем навчання. Наведено рекомендації до самостійної роботи студентів з ментальними картами. Основна увага акцентується на реалізації принципів вільної освіти завдяки використанню безкоштовного програмного забезпечення.

Ключові слова: профільна підготовка студентів, інноваційні засоби, навчально-методичне забезпечення.

Innovative tools in profile training of future teachers of labor education

A. Vasin

**Scientific supervisor: candidate of pedagogical Sciences, associate Professor, Department of
theory and methodology of technological training, health and safety Tsarenko O.M.**

*The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytsky, Ukraine*

The article deals with the methodical features of the use of innovative means in the process of preparing future teachers of labor education and technologies according to the training profile. The principles of independent work of students with mental maps are given. The main focus is on the implementation of the principles of free education through the use of free software.

Key words: profile training of students, innovative means, teaching and methodological support.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток інформаційного суспільства зумовлює необхідність розв'язання педагогами комплексу проблем, пов'язаних з формуванням компетентностей школярів з основ наук і з важливими завданнями професійної орієнтації учнівської молоді. Адже сучасне профільне навчання спрямоване на своєчасний вибір школярами професії, яка

відповідає їх індивідуальним психофізіологічним особливостям і перспективним потребам народного господарства в кадрах.

За нинішніх умов відродження національної економіки і зростання потреб народного господарства на робітничі професії роль вчителя технологій постійно підвищується, що зумовлює необхідність інтенсифікації гурткової і факультативної роботи як у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), так і в міжшкільних навчально-виробничих комбінатах (МНВК). Як показує практичний досвід, ефективно організована спільна робота середньої школи і МНВК сприяє здобуванню учнями (особливо старшого шкільного віку) знань, вмінь та навичок, необхідних для оволодіння першою робітничою професією.

Нині спостерігається тенденція до збільшення кількості старшокласників, які виявляють бажання здобути професію водія та отримати відповідне посвідчення. Це зумовлено такими чинниками:

по-перше, розвиток суспільства зумовлює зростання кількості автоперевезень, які є основою організації переміщень як вантажів, так і пасажирів;

по-друге, навчання в МНВК на відмінну від «експрес-підготовки» водіїв в автошколах відрізняється ґрунтовністю, є безкоштовним і відповідно, доступним для всіх учнів. Крім цього, в автошколах проводиться підготовка водіїв-любителів категорії «В» (а не професіоналів, як у МНВК), навчальний процес не носить системного характеру, а контингент автошкіл складається з осіб різного віку – від молоді до пенсіонерів. Такі «учні» мають різні навчальні можливості, що суттєво ускладнює для педагога завдання ефективної організації процесу оволодіння курсантами теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для керування транспортними засобами.

У зв'язку з цим, загострюється проблема професійної підготовки висококваліфікованих учителів технологій, які мають забезпечити належний рівень викладання дисциплін автосправи в МНВК і гарантувати значно вищий рівень безпеки всіх учасників дорожнього руху як у ході навчання старшокласників, так і після отримання ними посвідчення водія.

Аналіз досліджень і публікацій. Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» головним напрямом реалізації нового змісту трудового навчання визначає проектно-технологічну діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Технологічний підхід дає змогу реалізувати варіативність у змісті сучасної трудової підготовки учнів, яка має спрямовуватися не на «ремісниче навчання», а на розвиток творчої ініціативи та реалізацію індивідуальних можливостей кожного школяра [1].

Проблемі застосування проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання присвячені наукові праці О. Коберника, Н. Матяш, В. Сидоренка та інших вчених-педагогів. Їхні результати свідчать, що оновлений зміст шкільного предмета і методика трудового навчання мають базуватися на гнучкій організації процесу навчання учнів, де пріоритет належить сучасним інформаційним засобам та інноваційним педагогічним технологіям. Разом з цим, неодноразові спроби вчених (В. Сидоренко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та ін.) переглянути зміст професійно-педагогічної підготовки студентів не вирішили суперечностей між традиційною системою підготовки майбутніх учителів технологій і необхідністю в індивідуальному творчому характері їх практичної діяльності. А такі чинники, як технологізація навчального процесу в ЗНЗ, оснащення їх сучасною навчальною технікою, відсутність спеціальної підготовки студентів до ефективного застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній діяльності, загострюють цю проблему.

Як показали результати аналізу наукових праць (Ю. Бабанський, Н. Наволокова, А. Матюшкін, О. Пехота та ін.), дієвим способом розв'язання цієї проблеми є розробка науково-методичного комплексу на основі інноваційних педагогічних технологій та інформаційних засобів їх реалізації. З огляду на це, особливої уваги заслуговують наукові праці А. Педорича [2; 3], в яких висвітлюються дидактичні можливості новітніх технологій у процесі опанування майбутніми вчителями курсу «Автосправа». Однак, у його працях

(як і в більшості публікацій інших авторів) основна увага приділяється застосуванню інноваційних засобів під час вивчення студентами загальнотехнічних дисциплін у закладах вищої освіти, а проблема підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності у МНВК залишається не розробленою.

Мета статті – на основі запровадження інноваційних засобів навчання вдосконалити технологічну схему вивчення майбутніми вчителями трудового навчання та технологій профільних дисциплін.

Зазначене зумовлює потребу в технологізації підготовки майбутніх учителів технологій з усіх профільюючих дисциплін. Зокрема, практична підготовка студентів до викладання автосправи у середній школі та в МНВК здійснюється в основному під час опанування курсів «Організація та експлуатація автопарку», «Правила дорожнього руху», «Практикум з технічного обслуговування та ремонту автомобілів» і «Методика навчання автосправи». Тому, завданнями статті є: уточнення напрямків використання інформаційних засобів у процесі технологізації навчання автосправі на основі застосування інноваційних засобів і реалізації основних принципів самостійної роботи майбутніх учителів з інтелект-картами.

У статті [5] запропоновано технологічну схему вивчення курсу «Практикум з технічного обслуговування та ремонту автомобілів», яку доцільно використати під час опанування студентами всіх профільних дисциплін. Ця схема разом із цільовими орієнтирами та принципами складає структурну модель педагогічної технології підготовки студентів до викладання автосправи (див. рис. 1).

Зокрема, на рис. 1 подано узагальнену технологічну схему вивчення студентами будь-якої дисципліни за профілем навчання «Автосправа», яка передбачає п'ять взаємопов'язаних і взаємозалежних етапів, зокрема: загальні й технологічні цілі, форми організації навчання, методи проведення занять, засоби перевірки та оцінки результатів. Зокрема, на *I етапі* визначається загальна мета (набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок).

На *II етапі* відбувається формулювання технологічних цілей і завдань (забезпечення послідовності викладання програмного матеріалу, взаємної обумовленості окремих тем, свідомого засвоєння студентами навчальної інформації з урахуванням знань з інших дисциплін).

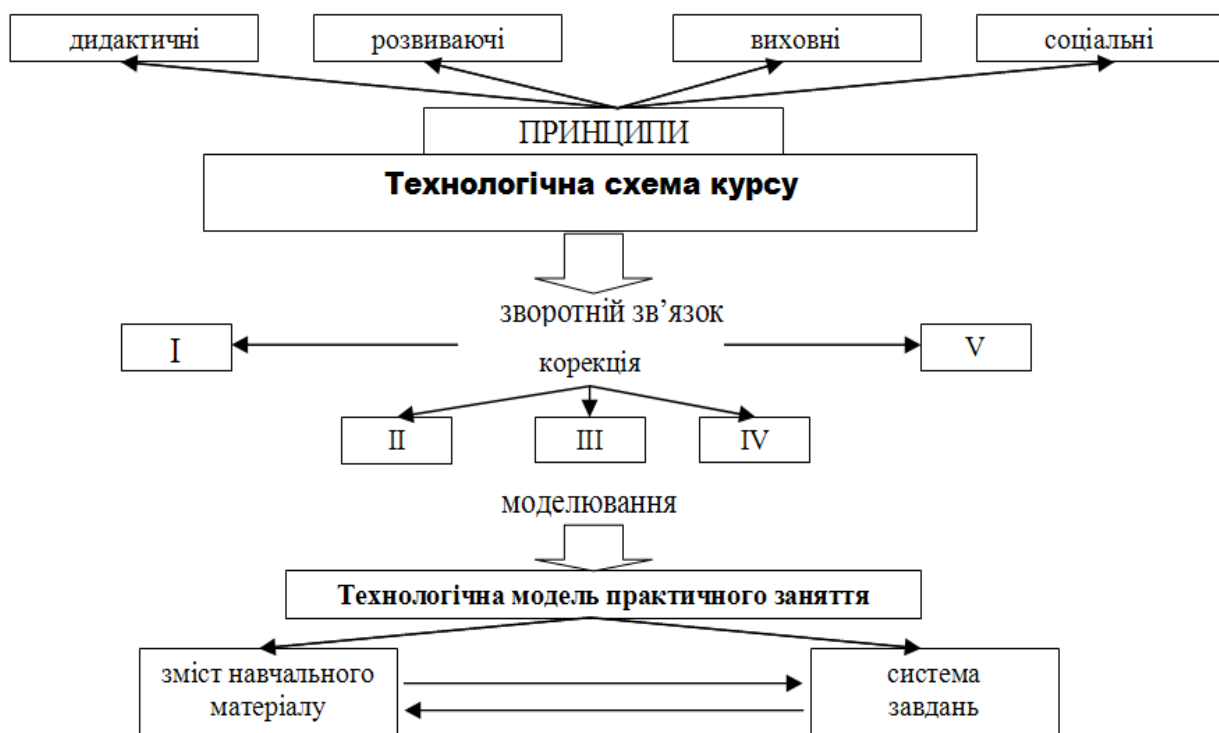

Рис. 1. Структура технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до викладання автосправи

На *III етапі* (вибір форм організації навчання) практичні заняття визначаються як основна форма навчального процесу. Заняття проводяться з урахуванням особливостей технологічної побудови навчального процесу і рівня підготовки майбутніх учителів; визначаються зміст самостійної роботи та способи використання отриманих теоретичних знань. Кожна форма навчання здійснюється як цілеспрямована навчальна діяльність, в ході якої студент знаходиться в ролі або суб'єкта, як джерела ідей, або опонента, який діє в межах колективного обговорення проблеми [5].

На цьому етапі основним завданням є створення умов для професійної активності студентів, свідомої постановки цілей і завдань, їх творчого

досягнення. За цих умов характерними є такі особливості, як: забезпечення співробітництва викладача і студентів; конструювання навчальної діяльності, яка розкриває суб'єктивний досвід студентів, поглиблює і розширює педагогічні знання; стимулювання майбутніх учителів до використання сучасних засобів для виконання завдань; оцінювання не лише кінцевого результату, а й процесу їхньої діяльності; заохочення студентів аналізувати, вибирати й засвоювати раціональні способи, знаходити свої; формування професійно-педагогічного мислення й мотивація до творчого оволодіння професією вчителя.

Під час вибору методів проведення заняття (*IV етап*), що забезпечує створення умов для вияву творчої активності студентів, їхня діяльність спрямовується на збагачення уяви, мислення, розкриття суб'єктивного досвіду.

На *V етапі* (вибір засобів перевірки та оцінки результатів організованої навчальної діяльності студентів) якість виконаних завдань оцінюється з позиції навчальних можливостей майбутнього вчителя технологій, тому рівень його підготовки співставляється з його попередніми досягненнями.

Органічним продовженням технологічної схеми є модель заняття, яка охоплює систему завдань і відповідне структурування навчального матеріалу. З урахуванням вимог індивідуалізації та професійно-педагогічної спрямованості навчання нами розроблено систему спеціальних завдань до кожної теми з усіх дисциплін спеціалізації студентів, які передбачають тісний взаємозв'язок теорії з практикою. У зв'язку з цим, загальний зміст завдань конструювався з урахуванням принципу блокового введення теоретичних знань, поданих у вигляді схем, що дає змогу простежити внутрішні і зовнішні зв'язки. Ці схеми називають інтелект-картами (від англ. Mind Map – карта знань), які за своєю сутністю є діаграмами, що відображають ключові ідеї, завдання або інші елементи, розташовані радіально навколо основного слова (ідеї, теми тощо). Зокрема, у процесі опанування теми «Принципи управління автопарком» (курс «Організація та експлуатація автопарку») інтелект-карти застосовувалися для структурування та класифікації ідей (див. рис. 2). При цьому, під час створення

студентами власних інтелект-карт використовувався доступ до мережі Інтернет, де після реєстрації надавалося безкоштовне програмне забезпечення (<http://mind42.com/portal/registration>) [6].

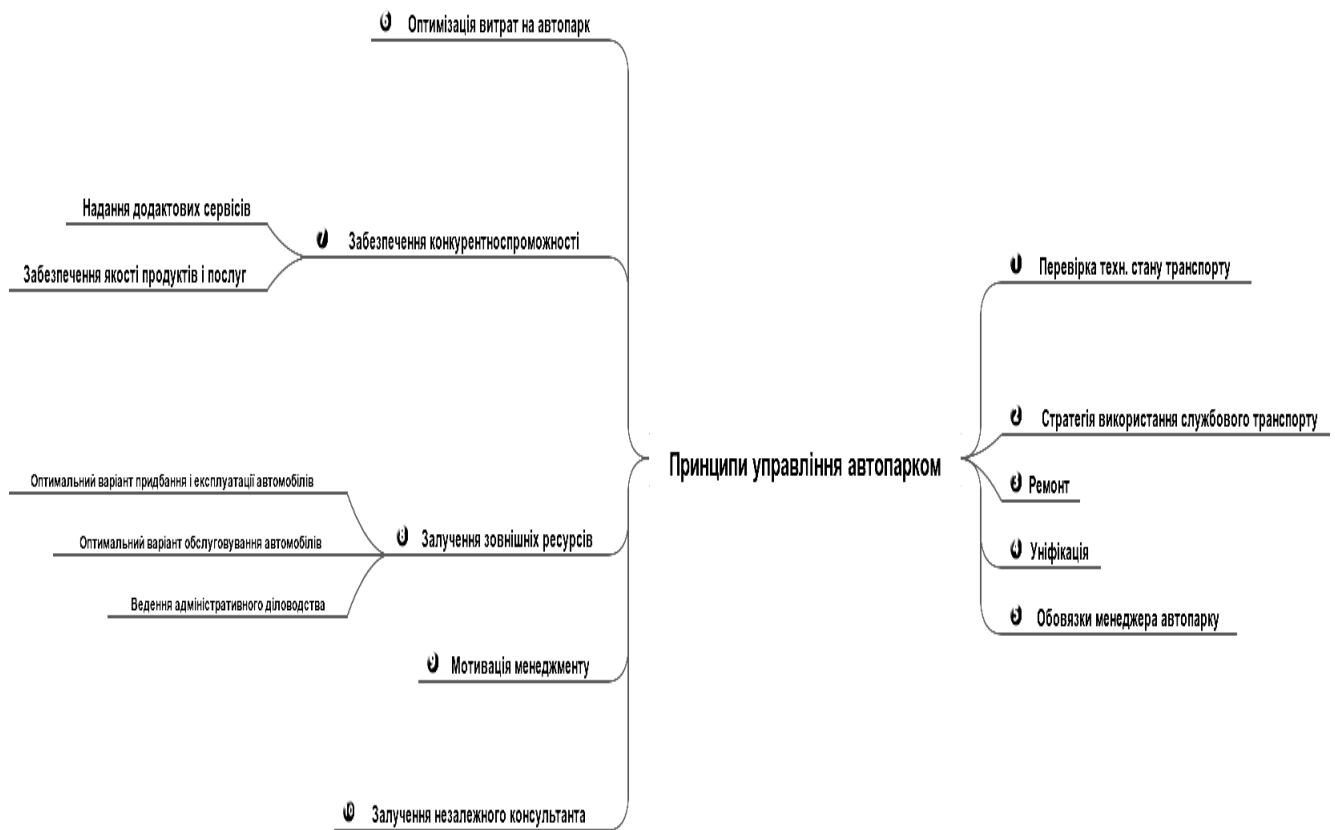

Рис. 2. Принципи управління сучасним автопарком

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Графічна техніка створення інтелект-карт дає можливість стимулювати творчі здібності студентів, використовуючи радіантне мислення людини (здатність мислити асоціативно, від центру до периферії). Основними перевагами цих карт, на відміну від традиційних схем, є такі: об'єкт вивчення викристалізовується в центральному образі; основні теми взаємопов'язані з центральним образом, в яких він деталізується; другорядні образи (теми) разом з центральним створюють вузлову структуру, в якій відображені всі зв'язки; глибина засвоєння навчального матеріалу адекватна деталізованим структурам.

Разом з цим, викладач може спостерігати, на якому рівні студенти засвоїли навчальний матеріал, виявляти помилки, коригувати діяльність майбутніх учителів. Очевидними є переваги інтелект-карт порівняно з такими засобами, як відео- чи комп'ютерні ролики, адже ці карти можуть замінити багатохвилинні навчальні демонстрації та не потребують значних матеріальних витрат [7].

Практика показала, що кожен елемент практичного заняття доцільно завершувати проблемними запитаннями, що стимулює студентів до пошуку та формулювання відповідних висновків. Отже, у процесі технологізації підготовки майбутніх учителів трудового навчання до викладання автосправи в закладах загальної середньої освіти та МНВК обов'язковим є врахування педагогом дидактичних принципів і цільових орієнтирів, які необхідні для вирішення проблеми ефективної організації освітнього процесу. Пропонована педагогічна технологія має переваги, обумовлені адаптивністю до сучасних вимог і змістовим наповненням навчально-методичного забезпечення практичних занять і самостійної роботи студентів, що відповідає сучасним запитам практики. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на розв'язання проблем вдосконалення самостійної і науково-дослідної роботи студентів та її конкретизації для потреб сучасної української школи.

Список літератури:

1.Освітні технології: навч.-метод. посіб. / [О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська, та ін.]; за ред. О.М. Пехоти. – К.: Вид-во А.С.К., 2003. – 255 с.

2.Педагогічні технології у неперервній професійній освіті:[монографія / С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик, О.І. Кульчицька, Л.Є Сігаєва, Я.В. Цехмістер та ін.]; за заг. ред. С.О. Сисоєвої. – К.: Віпол, 2001. – 510 с.

3.Педорич А.В. Застосування новітніх технологій при вивченні навчальних предметів з профілю «Автосправа» / А.В. Педорич // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Сер. пед. науки: [зб. наук. праць] / Чернігівський держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2005. – Вип. 29. – С. 72–75.

4.Педорич А.В. Нові інформаційні технології у навчанні автосправи / А.В. Педорич // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – №3. – С. 34–38.

5.Царенко О.М. Технологія підготовки майбутніх учителів до викладання автосправи в середній школі / О.М. Царенко, Ю.В. Колтко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2009. – Ч. 3. – С. 191–199.

6.Царенко О.М. Інноваційні засоби у вивченні курсу «Теорія та методика профорієнтаційної роботи» / Наукові записки. – Випуск 12. – Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – Ч. 3. – С. 181–187.

7.Д. Роэм. The Back of the Napkin: Solving Problems and Selling Ideas with Pictures / Роэм Д. – М.: Эксмо, 2010. – 352 с.